

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

PROVIDING STABILITY OF THE INSURANCE MARKET OF UKRAINE

Антоніна Шолойко

*Канд. екон. наук, доцент кафедри страхування, банківської справи та ризик-менеджменту
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

Antonina Sholoiko

*PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Insurance, Banking and Risk-Management,
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine*

 orcid.org/0000-0003-1239-4281

 sholoiko@ukr.net

Анотація

На основі вивчення даних Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, за 2010-2016 рр. і даних «Альманаху фінансових послуг», а також інформації Організації економічного співробітництва та розвитку щодо інвестиційної діяльності страхових компаній у 22 країнах ЄС, розкрито динаміку показників, що відображають внутрішні фактори впливу на стійкість страхових компаній і страхового ринку України. З'ясовано структуру активів, якими представлені страхові резерви страховиків України, і внутрішні та іноземні інвестиції страхових компаній країн ЄС. Визначено, що для страховиків слід вважати доцільною співпрацю з такими суб'єктами інфраструктури в контексті забезпечення стійкості страхового ринку України як: компанії з управління активами та рейтингові агентства.

Abstract

This study is aimed at arguing steps necessary for establishment of cooperation between insurance companies and subjects of infrastructure for providing stability of the insurance market of Ukraine. The data of National commission for the state regulation of financial services markets (as to insurance reserves of insurers of Ukraine), «Financial Services Almanac» (as to cooperation between insurers and asset management companies) and Organization for Economic Cooperation and Development (as to the investment activity of insurance companies from 22 EU countries) have been analyzed. Then methods of comparison and generalization were used.

The relationship between the stability of the insurance market and the stability of the sectors of the country's economy is determined. The dynamics of indicators that reflect the impact of internal factors on the stability of insurance companies and the insurance market of Ukraine is revealed. The

Ключові слова:

страхові резерви, структура активів, інвестиційний портфель, компанії з управління активами, рейтингові агентства.

Key words:

insurance reserves, asset structure, investment portfolio, asset management companies, rating agencies.

Інформація про рукопис

Надійшов до редакції:
29.03.2018

Рецензований: 18.04.2018

Подано доопрацьовану
версію: 27.04.2018

Прийнятий до друку:
3.05.2018

structure of assets, which represents insurance reserves of insurers of Ukraine, and internal and foreign investments of insurance companies of the EU countries is found. A comparison of domestic and European experience in the field of investment activity of insurance companies made it possible to reveal the following: the structure of the investment portfolio of insurers of the EU is similar to Ukrainian insurers by the share of real estate and differs from each other by the share of rest types of assets. It is suggested that it is necessary for insurers to cooperate with such subjects of infrastructure for providing stability of the insurance market of Ukraine as: asset management companies and rating agencies. The approaches of insurance companies to management of the insurance reserves are generalized. The most appropriate variant is the combination of internal and external management of the insurance reserves. It allows to disclose information about financial flows to the third parties selectively and focus more on the insurance activity through the transferring of assets to asset management companies

Вступ

Стійкість у фінансовому секторі України неможливо досягнути без стійкості на страховому ринку, який є невід'ємною його складовою. Однак страховий ринок України може бути стійким на макрорівні лише за умови стійкості головних його суб'єктів - страховиків (мікрорівень). На стійкість страхових компаній впливають як зовнішні, так і внутрішні фактори. Проте на зовнішні фактори страхова компанія вплинути не може, тому у цьому дослідженні основна увага буде зосереджена на внутрішніх факторах стійкості страховика.

Відзначимо, що фінансову стійкість на рівні страхової компанії в своїх працях розкривають І. Іванюк [5], Р. Пікус [9], Н. Ткаченко [14]. Внутрішні фактори впливу на фінансову стійкість страховика (до яких переважно відносять капітал і активи страхової компанії, сформовані та розміщені страхові резерви, перестрахування, тарифну політику) визначають О. Овсак та О. Коноваленко О.А. [7], В. Олійник і Є. Бондаренко [8]. Стійкість і фінансова безпека страхового ринку України висвітлена у публікаціях таких вітчизняних і закордонних учених, як: О. Гладчук [3], О. Деркач [4], Дж. Дікінсон [16], П. Прадіер і А. Чнівайс [17], Н. Приказюк і Т. Моташко [18]. Автори приділяють значну увагу різним факторам стійкості страхового ринку, проте доцільно більш поглиблено розглянути саме інвестиційну діяльність страхових компаній, що пов'язана з розміщенням тимчасово вільних коштів страхових резервів, в умовах посилення вимог регулятора. У зв'язку з цим необхідно порівняти структуру активів, якими представлені страхові резерви страховиків в Україні та ЄС, і розглянути можливості співпраці страхових компаній з відповідними суб'єктами інфраструктури для удосконалення управління страховими резервами в контексті забезпечення стійкості страхового ринку України.

Методологія дослідження

Дослідження мало на меті охарактеризувати динаміку показників, що відображають внутрішні фактори впливу на стійкість страхових компаній і страхового ринку України та країн ЄС, і на цій основі розробити пропозиції щодо співпраці страхових компаній з суб'єктами інфраструктури в контексті забезпечення стійкості страхового ринку України.

У роботі використано дані Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг) за 2010-2016 рр. щодо структури активів, якими представлені страхові резерви страховиків України; дані інформаційно-аналітичного довідника «Альманах фінансових послуг» щодо співпраці страховиків з компаніями з управління активами, а також статистична інформація Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) щодо інвестиційної діяльності страхових компаній у 22 країнах ЄС. Зібрані матеріали опрацьовано через розрахунок структурних показників, після чого використано метод порівняння та узагальнення для розробки пропозицій.

У цьому дослідженні ми послуговувалися розумінням стійкості страхового ринку як такого «його функціонування, що характеризує можливість ринку протистояти впливу зовнішніх загроз та внутрішніх коливань, зберігаючи при цьому основні параметри свого розвитку та забезпечуючи на основі відповідних угод достатній обсяг покриття ризиків суб'єктів економіки і ефективну систему перерозподілу ризиків з метою підтримки фінансової безпеки держави» [4, с. 8].

Ми виходили з того, що внутрішні коливання на страховому ринку зумовлені впливом ендегенних факторів на кожну окрему страхову компанію. Відповідно, якщо більшість страховиків буде характеризуватися позитивною динамікою показників, які відображають основні внутрішні фактори, то це сприятиме досягненню стійкості страхового ринку, що в свою чергу є підґрунтям стійкості не лише у фінансовому секторі України, а й у інших секторах економіки країни. На рис. 1 представлені ті внутрішні (ендегенні) чинники, які вивчались у нашому дослідженні.

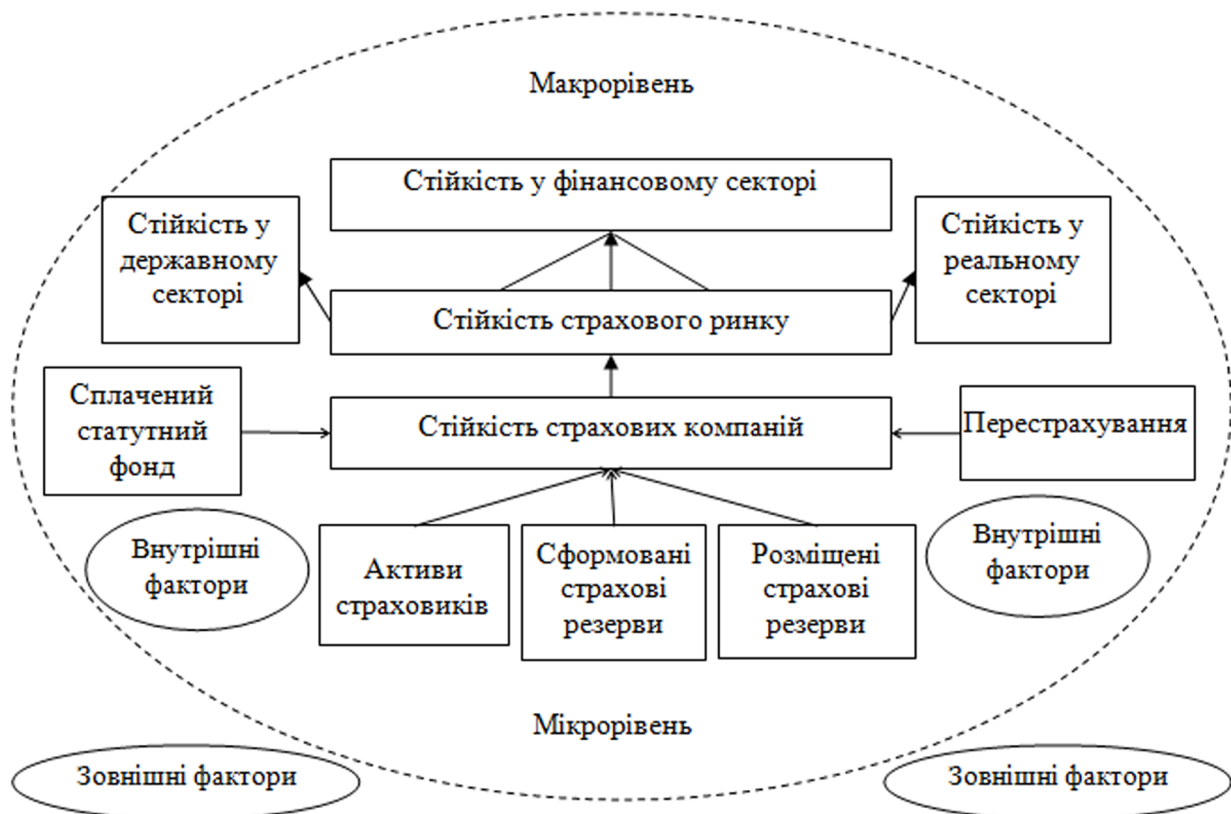

Рис. 1. Взаємозв'язок стійкості страхового ринку і стійкості секторів економіки країни

Джерело: розроблено авторкою

Основні результати дослідження

Стійкість страхового ринку України

Динаміка показників, що відображають внутрішні фактори впливу на стійкість страхового ринку України протягом 2010-2016 рр., представлена в табл. 1.

Таблиця 1. Показники, що відображають внутрішні фактори впливу на стійкість страхового ринку України протягом 2010-2016 рр., млн. грн.

Показник	Рік							Темп приросту
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2016/ 2010
Сплачений статутний фонд	14429,2	14091,8	14579,0	15232,5	15120,9	14474,8	12661,6	-12,25
Активи страховиків:	45234,6	48122,7	56224,7	66 387,5	70 261,2	60729,1	56075,6	23,97
- з них активи, визначені ст. 31 Закону України «Про страхування»	27695,0	28642,4	48831,5	37914,0	40530,1	36418,8	35071,9	26,64
	61,23%	59,52%	86,85%	57,11%	57,68%	59,97%	62,54%	x
Сформовані страхові резерви	11371,8	11179,3	12577,6	14435,7	15828,0	18376,3	20936,7	84,11
Загальна сума активів, якими представлені страхові резерви	11542,0	11600,6	13072,5	15022,1	16065,15	18686,99	20257,6	75,51
Сплачені страхові премії за перестраховування:	10745,2	5906,2	2522,8	8744,8	9704,2	9911,3	12668,7	17,90
- з них перестраховикам-резидентам	9753,9	4723,5	1230,8	7110,4	8173,7	7381,1	8706,4	-10,74
Незалежність від внутрішнього перестраховування	57,7%	79,2%	94,3%	75,2%	69,5%	75,2%	75,2%	x

Джерело: складено та розраховано авторкою на основі даних Нацкомфінпослуг [6].

За даними табл. 1 лише два показники знизились у 2016 р. порівняно з 2010 р., а саме:

1) сплачений статутний фонд страховиків України (-12,25%), що пояснюється зменшенням страхових компаній за досліджуваний період з 456 у 2010 р. до 310 у 2016 р., з них: 28 страхових компаній зі страхування життя та 118 компаній, що здійснюють страхування інше, ніж страхування життя [6]. При цьому позитивним є те, що активи та сформовані страхові резерви зросли відповідно на 23,97% і 84,11%;

2) сплачені страхові премії перестраховикам-резидентам (-10,74%), що вказує на зростання обсягів перестрахового захисту з боку перестраховиків-нерезидентів. Про це свідчить і показник незалежності від внутрішнього перестраховування, який протягом 2013-2016 рр. тримається на рівні 70-75%.

Привертає увагу структура активів, якими представлені страхові резерви страховиків України протягом 2010-2016 рр., яка дещо змінилася з прийняттям у 2016 р. Розпорядження Нацкомфінпослуг № 396 «Про затвердження Положення про обов’язкові критерії та нормативи достатності, диверсифікованості та якості активів страховика та визнання такими, що втратили чинність, деяких нормативно-правових актів Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України» [11], яке спрямоване на вдосконалення «регулювання страхового ринку шляхом підвищення вимог стосовно якості активів, якими представлені кошти страхових резервів, що сприятиме зниженню ризиків страховика» [12] (табл. 2).

Таблиця 2. Структура активів, якими представлені страхові резерви страховиків України протягом 2010-2016 рр., %

Показник	Рік						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Грошові кошти на поточних рахунках і готівка в касі	9,57	12,57	10,12	10,51	10,83	9,66	11,08
Банківські вклади (депозити)	35,69	45,97	43,99	40,56	38,36	49,44	43,98
Нерухоме майно	7,09	6,37	6,05	5,40	5,27	4,90	5,55
Права вимоги до перестраховиків	22,97	10,05	12,02	15,33	15,56	15,32	11,82
Інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом Міністрів України	0,21	0,09	0,07	0,19	0,05	0,00	0,08
Банківські метали та кредити страхувальникам-громадянам	0,42	0,44	0,21	0,13	0,12	0,05	0,04
Цінні папери:	24,06	24,51	27,53	27,89	29,80	20,63	27,43
- Акції	11,92	11,67	8,47	10,77	8,83	5,22	0,43
- Облігації	1,43	2,25	2,47	2,39	2,61	2,19	1,73
- Іпотечні сертифікати	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,05	0,00
- Цінні папери, що емітуються державою	10,71	10,59	16,59	14,73	18,37	13,17	25,27

Джерело: складено та розраховано авторкою на основі даних Нацкомфінпослуг [6].

Інформація табл. 2 дає змогу зробити наступні узагальнення щодо структури активів, якими представлені страхові резерви страховиків України:

- питома вага грошових коштів на поточних рахунках і готівки в касі лишилася приблизно на тому ж рівні (10-11%);
- питома вага банківських вкладів (депозитів) також знаходилася на одному і тому ж рівні (40-45%). При цьому в I півріччі 2017 р. 86,6% «... депозитів страховиків (9,26 млрд грн) було розміщено в 20 банках України, але майже половину 47,7% було довірено державним банкам» [2]. Це пов’язано

з підвищеними вимогами Розпорядження Нацкомфінпослуг № 396, а саме: «У разі зниження рівня кредитного рейтингу банку, в якому розміщено активи страховика, нижче інвестиційного рейтингу за національною рейтинговою шкалою такі активи включаються до суми прийнятних активів» [11, п. 6] не в повній вартості;

- частка нерухомого майна залишалася в межах 5-6%;
- дещо зменшилася питома вага прав вимог до перестраховиків (11,82% у 2016 р. проти 15% протягом 2013-2015 рр.);
- незначною залишається питома вага інвестицій в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом Міністрів України [10] (0,1-0,2%);
- досить зменшилася питома вага банківських металів і кредитів страхувальникам-громадянам (з 0,4% в 2010 р. до 0,04% в 2016 р.);
- майже на однаковому рівні знаходиться питома вага цінних паперів (то нижче, то вище за 27%), однак у 2016 р. відбувся суттєвий перерозподіл з акцій (0,43%) на користь цінних паперів, що емітуються державою (25,27%). Така ситуація пояснюється посиленнями вимогами Нацкомфінпослуг до якості акцій українських та іноземних емітентів, наприклад, що вони «... відповідно до законодавства пройшли процедуру лістингу на фондовій біржі, перебувають в біржовому реєстрі та в обігу на фондовій біржі» [11, пп. 3.1-3.2]. А у зв'язку із більш жорсткими вимогами до лістингу з 2016 р. з боку Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, то «... зі 182 емітентів тільки 16 відповідають новим вимогам» [13].

Структура активів, якими представлені страхові резерви страховиків за їхньою спеціалізацією, є наступною:

- питома вага грошових коштів на поточних рахунках і готівки в касі є вдвічі меншою у страховиків зі страхування життя (6%) порівняно зі страховиками, що здійснюють страхування інше, ніж страхування життя (12%);
- питома вага банківських вкладів (депозитів) є дещо меншою у страховиків зі страхування життя (45%) порівняно зі страховиками, що здійснюють страхування інше, ніж страхування життя (40%);
- частка нерухомого майна знизилась у страховиків зі страхування життя у 2016 р. до 1,5%, тоді як у страховиків, що здійснюють страхування інше, ніж страхування життя, - зросла до 8%;
- питома вага прав вимог до перестраховиків є значно меншою у страховиків зі страхування життя (3%) порівняно зі страховиками, що здійснюють страхування інше, ніж страхування життя (20%);
- питома вага інвестицій в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом Міністрів України [10]: якщо до початку економічної та політичної кризи (2014-2015 рр.) переважала у страховиків зі страхування життя (0,3%) порівняно зі страховиками, що здійснюють страхування інше, ніж страхування життя (0,17%), то після вказаної кризи у 2016р. показники становили відповідно 0,01% та 0,13%;
- питома вага банківських металів в останні роки становила 0,02-0,03% у страховиків, що здійснюють страхування інше, ніж страхування життя, тоді як у страховиків зі страхування життя, враховуючи кредити страхувальникам-громадянам, знизилася до 0,1%;
- питома вага цінних паперів є значно більшою у страховиків зі страхування життя (до 50%) порівняно зі страховиками, що здійснюють страхування інше, ніж страхування життя (до 20%), при цьому домінують цінні папери, що емітуються державою [6].

Охарактеризовані зміни, які відбулися у 2016 р. у зв'язку з підвищенням вимог до якості активів, призвели до того, що в 2016 р. загальна сума активів, якими представлені страхові резерви (20257,6 млн грн), є меншою за сформовані страхові резерви (20936,7 млн грн.) на 679,1 млн грн. Цей факт свідчить, що не всі активи відповідали новим вимогам до їхньої якості, а відтак були включені до прийнятних активів не в повній вартості. Це означає більш адекватне відображення стійкості страхового ринку України, а саме, що в страховиків, які сформували страхові резерви в обсязі 20936,7 млн грн., не вистачає 679,1 млн грн., щоб виконати зобов'язання за договорами страхування в повному обсязі.

Інвестиційна діяльність страховиків країн ЄС

Доцільним є вивчення структури активів, якими представлені внутрішні та іноземні інвестиції страхових компаній країн ЄС (табл. 3).

З табл. 3 зрозуміло, що структура активів, якими представлені внутрішні та іноземні інвестиції страхових компаній країн ЄС, є досить подібною, а саме: у досліджуваних країнах питома вага нерухомості в структурі інвестиційного портфелю страховиків становить переважно 1-4%. Іпотечні кредити та кредити інші, аніж іпотечні, не надто поширені серед страховиків ЄС. Питома вага акцій у інвестиційному портфелі в половині досліджуваних країн ЄС становить до 10%, а в іншій - понад 10%. Найпоширенішими серед страховиків ЄС можна вважати інвестиції в облігації, емітовані державним та приватним секторами: в більшості країн вони становлять 50% інвестиційного портфелю. Інші інвестиції коливаються в діапазоні 10-30%.

Таким чином, структура інвестиційного портфелю страховиків ЄС схожа до українських страховиків за питоною вагою нерухомості і суттєво відрізняється за іншими видами активів.

На увагу заслуговує структура активів, якими представлені внутрішні та іноземні інвестиції страхових компаній країн ЄС за їхньою спеціалізацією у 2015 р. [15]:

1) в середньому питома вага нерухомості була втричі меншою у страховиків зі страхування життя (1%) порівняно зі страховиками, що здійснюють страхування інше, ніж страхування життя (3%);

2) в середньому частка іпотечних кредитів і кредитів інших, ніж іпотечні не була однаковою як для страховиків зі страхування життя (2%), так і для страховиків, що здійснюють страхування інше, ніж страхування життя (1-2%);

3) в середньому частка акцій також була однаковою як для страховиків зі страхування життя, так і для страховиків, що здійснюють страхування інше, ніж страхування життя (12%);

4) в середньому питома вага інвестицій в облігації, що емітовані державним та приватним секторами, була більшою у страховиків зі страхування життя (65%) порівняно зі страховиками, що здійснюють страхування інше, ніж страхування життя (58%);

в середньому питома вага інших інвестицій була дещо меншою у страховиків зі страхування життя (18%) порівняно зі страховиками, що здійснюють страхування інше, ніж страхування життя (24%).

Отже, в контексті забезпечення стійкості страхового ринку ЄС найбільш привабливими є інвестиції страховиків у облігації, емітовані державним та приватним секторами, оскільки «Вкладення ресурсів в крупні корпорації для страхових організацій менш пов'язано з ризиком втрати інвестицій» [9, с. 10].

Співпраця страховиків із суб'єктами інфраструктури для забезпечення стійкості страхового ринку України

Належне розміщення коштів страхових резервів допомагає їх зберегти і прирости. Такий процес відіграє важливу роль у забезпеченні стійкості страхової компанії і страхового ринку в цілому, однак управління страховими резервами не вважається основним видом діяльності страховика, а відтак більш доцільною є співпраця з компаніями з управління активами (КУА), які професійно цим займаються і пропонують «... страховим компаніям індивідуальний підхід при розробці інвестиційної стратегії, яка дозволяє врахувати всі особливості діяльності страхової компанії, а також вимоги та обмеження законодавства при розміщенні страхових резервів» [13]. До того ж, за дослідженнями [9, с. 11], у світі наявна практика управління активами як дочірніми компаніями страховиків, так і зовнішніми управляючими компаніями. А відтак КУА можна віднести до суб'єктів інфраструктури, що забезпечують стійкість страхового ринку. Їхня роль при використанні різних підходів страхових компаній до управління страховими резервами представлена на рис. 2.

Джерело: складено та розраховано автором на основі даних ОЕСР [15]

Найдоцільнішим видається поєднання внутрішнього та зовнішнього управління розміщенням страхових резервів, оскільки долаються недоліки інших підходів і з'являється можливість не розкривати певну інформацію про фінансові потоки сторонній організації. До того ж виникає перевага в більшій зосередженості на основному виді діяльності через залучення КУА для професійного управління страховими резервами.

Проте тенденція щодо КУА в Україні є спадною, адже протягом 2010-2016 рр. їх кількість зменшилась з 386 до 295, тобто майже на 90 компаній [1, с. 113]. Ще меншою є кількість страхових компаній (СК), що користуються послугами КУА (табл. 4).

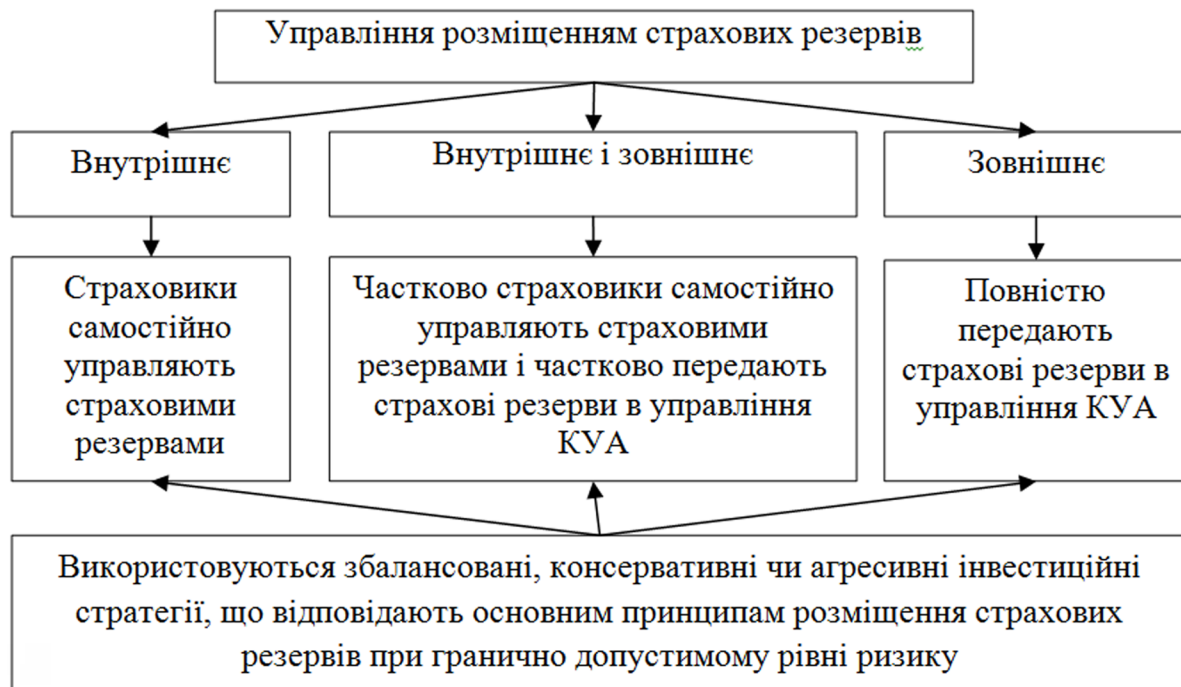

Рис. 2. Підходи страхових компаній до управління страховими резервами

Джерело: розроблено авторкою

За даними табл. 4 помітна стійка тенденція до зростання кількості активів, переданих страховими компаніями в управління КУА, а саме: з 33,5 млн. грн. за перший квартал 2016р. до 69,1 млн. грн. за аналогічний період 2017 р., що можна пояснити підвищеними вимогами Нацкомфінпослуг до обов'язкових критеріїв та нормативів достатності, диверсифікованості та якості активів страховика. При цьому тільки 7 страхових компаній користувалися послугами трьох КУА, які управляли 0,3% страхових резервів страховиків на кінець 2016 р., тоді як у країнах ЄС «... в управлінні КУА знаходиться 13% активів страхових компаній - 1,3 трлн євро» [13].

Таблиця 4. Страхові компанії, що передали активи в управління КУА в 2016 р. та на початку 2017 р.

Показник	1 кв. 2016	2 кв. 2016	3 кв. 2016	4 кв. 2016	1 кв. 2017
Кількість КУА, що управляють активами СК	2	3	3	3	3
Кількість СК, що передали активи в управління КУА	5	7	7	7	7
Активи СК в управлінні КУА, млн грн	33,5	48,5	51,3	54,3	69,1
Ланцюговий темп приросту активів, %	x	44,77%	5,77%	5,85	27,26

Джерело: складено авторкою на основі [1, с. 124].

Висновки та рекомендації

Розкриття динаміки показників, що відображають внутрішні фактори впливу на стійкість страхових компаній і страхового ринку України в цілому протягом 2010-2016 рр., а також структури активів, якими представлені страхові резерви страховиків України, дало змогу виявити, що не всі активи відповідають новим вимогам до їхньої якості, а відтак включені до прийнятних активів не в повній вартості. Це зумовило розрив у 679,1 млн грн., яких не вистачає для повного виконання зобов'язань за страховими договорами.

Порівняння вітчизняного і європейського досвіду у сфері інвестиційної діяльності страхових компаній дало змогу виявити наступне: структура інвестиційного портфелю страховиків ЄС подібна до українських страховиків за питомою вагою нерухомості і суттєво відрізняється за іншими видами активів. Зокрема, при забезпеченні стійкості страхового ринку ЄС найпоширенішими є інвестиції страховиків у облігації, емітовані державним та приватним секторами, оскільки вони менш ризиковані.

З'ясовано, що для страховиків доцільною є співпраця з такими суб'єктами інфраструктури в контексті забезпечення стійкості страхового ринку України як: компанії з управління активами (КУА), що здійснюють професійне управління страховими резервами, та рейтинговими агентствами.

Проведене дослідження дає підстави для висловлення рекомендації, що для підвищення ролі КУА в Україні, що забезпечить зростання стійкості страхового ринку, управляючим компаніям необхідно поширювати інформацію стосовно переваг їхніх послуг, пропонувати зручний сервіс та можливість контролю їхніх дій з управління активами в режимі реального часу.

Для забезпечення стійкості страхового ринку страховикам слід співпрацювати з такими суб'єктами інфраструктури, як рейтингові агентства, що визначають рейтинг банків, організацій-емітентів боргових цінних паперів, в які страхові компанії інвестують кошти страхових резервів. Відповідно, чим точнішим буде рейтинг названих організацій, тим надійнішим буде розміщення страхових резервів, від чого залежить стійкість кожної страхової компанії. У цій сфері в Україні працюють: Національне рейтингове агентство «Рюрік», рейтингове агентство «Експерт рейтинг», «Українське кредитно-рейтингове агентство» та інші. Результати рейтингування, здійснені вітчизняними рейтинговими агентствами, слід співставляти з результатами міжнародних рейтингових агентств, оскільки різні агентства використовують різні методики оцінки, що допоможе врахувати більше аспектів при прийнятті рішень щодо розміщення коштів страхових резервів у інструменти організацій-емітентів.

Перелік літератури та джерел інформації

1. Альманах финансовых услуг: информационно-аналитический справочник 2017. Киев: Украина Бизнес, 2017. 206 с.
2. В каких банках страховые компании Украины хранили свои депозиты в 2017 году? ТОП-20 банков // Фориншурер. 2017. URL: <https://forinsurer.com/news/17/09/28/35546> (дата обращения: 17.01.2018).
3. Гладчук О. М. Фінансова безпека сучасного страхового ринку України // Ефективна економіка. 2014. №4. URL: <http://www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=ua&z=2931> (дата звернення: 15.01.2018).
4. Деркач О. М. Стійкість страхового ринку як передумова фінансової безпеки держави: дис. канд. екон. наук: 08.00.08 / ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ». Суми, 2012. 262 с.
5. Іванюк І. С. Теоретичні підходи до визначення категорії «фінансова стійкість страхової компанії» // Фінанси України. 2006. № 11. С. 77-89.
6. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. 2016. URL: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-strakhovoho-ryнку-Ukrainy.html> (дата звернення: 16.01.2018).
7. Овсак О. П. Визначення факторів фінансової стійкості страхової компанії // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. 2010. Вип. 25. С. 220. URL: <http://jrnل.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/view/519/503> (дата звернення: 16.04.2018).
8. Олійник В. М., Бондаренко Є. К. Поняття фінансової стійкості страхової компанії та елементів впливу на неї // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. 2014. Вип. 39. С. 149-157.
9. Пікус Р. В., Міжнародний досвід управління активами страхової компанії // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2010. № 120. С. 7-12.
10. Про затвердження напрямів інвестування галузей економіки за рахунок коштів страхових резервів: Постанова Кабінету Міністрів України №1211 від 17.08.2002 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1211-2002-n> (дата звернення: 16.04.2018).
11. Про затвердження Положення про обов'язкові критерії та нормативи достатності, диверсифікованості та якості активів страховика та визнання такими, що втратили чинність, деяких нормативно-правових актів Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України: Розпорядження Нацкомфінпослуг №396 від 23.02.2016 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0417-16> (дата звернення: 15.01.2018).
12. Річні звіти Нацкомфінпослуг // Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. 2016. URL: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Richni-zvity-Natskomfinposluh.html> (дата звернення: 16.04.2018).
13. Стеценко К. Управление активами страховых компаний должно быть профессиональным // Фориншурер. 2016. URL: <https://forinsurer.com/public/16/06/15/4749?hl=ICU> (дата обращения: 18.01.2018).
14. Ткаченко Н. В. Фінансова стійкість страхових компаній: теоретичні підходи // Фінанси України. 2009. №6. С. 104-121.
15. Destinations of investments by direct insurance or reinsurance companies: Insurance companies' domestic and foreign investments by type of assets // OECD Statistics. 2015. URL: <http://stats.oecd.org/#> (Last accessed: 18.01.2018).
16. Dickinson G. M. Insurance markets within Western Europe: an analysis of recent structural changes. The Journal of Risk Management And Insurance. 2017. Vol. 1. P. 10-35. URL: http://www.aulibrary.au.edu/multim1/ABAC_Pub/The-Journal-of-Risk-Management-And-Insurance/v1-n1-1.pdf (Last accessed: 16.01.2018).
17. Pradier P., Chneiweiss A. The Evolution of Insurance Regulation in the EU Since 2005. Financial Regulation in the EU. 2017. P. 199-251 (Last accessed: 16.01.2018).
18. Prikazyuk N., Motashko T. Security of the Insurance Market of Ukraine and the Determining Factors. Procedia Economics and Finance. 2015. Vol. 27. P. 288-310. URL: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212567115010011> (Last accessed: 16.01.2018).